

La fisonomia

21/IV/1973

L'ús del substantiu fisonomia i dels altres mots de la seva família conplex algunes vacil·lacions que bé mereixen un comentari.

En primer lloc, hem observat que força sovint, en textos que no han estat revisats, apareix la forma «fisionomia», amb una i a la segona síl·laba que recorda l'etimologia greco-llatina del mot, o que es deu a la influència d'una altra llengua — en francès és «physionomie» i en castellà hom admet totes dues formes: «fisonomia» i «fisionomia» — però que ha desaparegut de la forma catalana actual del mot, ben fixada en fisonomia. Anàlogament, els derivats de fisonomia segueixen la seva forma: fisonòmic i fisonomista (que té facilitat a recordar les fisonomies). En canvi, a causa de la seva formació erudita, tenim la forma fisiognomia, «art de descobrir el caràcter d'una persona pels trets de la cara», i els seus derivats fisiognòmic i fisiognomòmicament.

També es vacil·la ben sovint entre fesomia i fisonomia. És més: l'existència d'un mot tan inconfusiblement català com fesomia indueix algú a dubtar de la bondat de fisonomia. Però fesomia no és sinó una forma secundària de fisonomia, obtinguda per contracció d'aquest mot. Hi ha, encara, més variants, però només fesomia, que és la més popular, figura inclosa al Diccionari acadèmic. No sembla pas gaire arriscat d'indicar que, en general, en un text d'estil planer i to col·loquial, és lícit decantar-se per fesomia, i que en escrits d'un altre caire — estudis científics, assaigs, etc. — fisonomia és sens dubte preferible.

Ens hem referit als trets de la cara. Algú, a vegades, no sap com traduir «rasgo» al català. Cal fer-ho per «tret», que no és pas cap gal·licisme sinó un mot que hem heretat del llatí. Per tret entenem, segons el Fabra, «cadascuna de les línies del rostre; qualitat significativa, característica». I il·lustra aquesta definició amb els dos exemples següents: Els trets de la seva fisonomia. Els principals trets del dialecte occidental.

ALBERT JANE